

LECHNER in HESS v. AVSTRIJA

(Eur. Court H.R., 23. 4. 1987, Series A no. 118)

[Po neuspeli prošnji za dovoljenje vselitve hiše, ki so jo ravnokar kupili in v kateri so prodajalci sami živeli petnajst let, so gospod in gospa Lechner ter Rosalia Hess, mati gospe Lechner, v maju 1972 pred Deželnim civilnim sodišču na Dunaju pričeli civilni postopek zoper prodajalce hiše za razveljavitev kupoprodajne pogodbe. Decembra 1974 je bil civilni postopek prekinjen, da bi se počakalo na izid kazenskega postopka, ki so ga pritožniki pod obtožbo domnevne goljufije sprožili zoper prodajalce. Kazenski postopek se je končal novembra 1976. V tem času so bili pritožniki od dunajskih mestnih oblasti kaznovani z globo, saj so v hiši živeli brez dovoljenja. Ker je skupaj z drugimi pravnimi stroški niso bili sposobni plačati, je bila hiša na dražbi aprila 1978 prodana v času, ko civilni postopek še ni bil končan. Decembra 1978 je Deželno civilno sodišče na Dunaju njihovo civilno tožbo na podlagi dejstva, da niso bili več v položaju, da bi povrnili hišo prodajalcem, zavrglo. Tudi njihova pritožba je bila zavržena.

V pritožbi Evropski komisiji za človekove pravice z dne 18. 2. 1981 so gospod in gospa Lechner ter gospa Hess izpostavili dolžino kazenskega in civilnega postopka, ki so ju sprožili, ter se sklicevali na 1. odstavek 6. člena Konvencije. Komisija jo je 11. 10. 1984 dopustila. V svojem poročilu z dne 2. 7. 1985 je menila, da je prišlo do kršitve 1. odstavka 6. člena.]

1.-34. [...]

Pravna vprašanja

I. Domnevna kršitev 1. odstavka 6. člena Konvencije

35. Po mnenju pritožnikov je dolžina kazenskega in civilnega postopka, ki so ju sprožili zoper prodajalca hiše, gospoda in gospo Mayer, presegla razumni rok, kot ga zahteva 1. odstavek 6. člena.

Vlada s tem ni soglašala, medtem ko je Komisija pritožnike podprla.

A. Upoštevano obdobje

36. Obdobje ni sporno. Pričelo se je 15. 5. 1972, ko so pritožniki svoje zahteve izrazili pred Dunajskim deželnim civilnim sodiščem, in se končalo 3. 9. 1980 z odločbo Vrhovnega sodišča. Gre za obdobje osmih let, treh mesecev in devetnajstih dni.

37. Vlada je poudarila, da se obdobje deli na dva dela.

38. Prvi je trajal od 15. 5. 1972 do 20. 12. 1973, ko je Apelacijsko (pritožbeno) sodišče 21. 11. 1973 izreklo sodbo, s katero je zadevo vrnilo Dunajskemu regionalnemu civilnemu sodišču. To obdobje ni problematično.

39. Problem nastane v zvezi z drugim delom, ki je bil dolg skoraj sedem let in je trajala od 20. 12. 1973 do 3. 9. 1980. Kot nenormalno dolg se kaže postopek pred Dunajskim deželnim civilnim sodiščem, ki je trajal kar pet let (od 20. 12. 1973 do 10. 1. 1979). Na prvi pogled se zdi takšno obdobje pretirano. Omeniti pa velja tudi, da je sodišče postopek 5. 12. 1974 prekinilo, da bi počakalo na izid kazenskega postopka, ki so ga pritožniki zaradi domnevne goljufije sprožili zoper prodajalce.

Kazenski postopek se je pričel 8. 2. 1973. Glede primera je pomemben samo toliko, kolikor je vplival na civilni postopek. Slednji se je nadaljeval šele po dveletni prekinitvi.

B. Razumnost dolžine postopka

40. Razumnost roka je potrebno gledati v luči posebnih okoliščin postopka in meril, ki jih je Sodišče oblikovalo skozi sodno prakso (glej Zimmermann in Steiner Eur. Court H.R., 13. 7. 1983, no. 66).

41. Vlada se je sklicevala na dejstvo, da civilni postopek v Avstriji temelji na načelu, ki prepoveduje navajanje novih dejstev v pritožbi.

Ne da bi podcenjevalo to dejstvo, Sodišče ne verjame, da je takšnega pomena, da bi lahko oprostilo nižje sodišče glede izpolnjevanja zahtev, ki izhajajo iz 1. odstavka 6. člena Konvencije (glej Buchholz v. Nemčija, Eur. Court H.R., 6. 5. 1981, no. 42 in Guincho v. Portugalska Eur. Court H.R., 10. 7. 1984, no. 81)

1. Zapletenost primera

42. Kot je poudarila že Komisija, primer ne predstavlja posebnega pravnega problema.

43. Vlada se je sklicevala na zapletenost dejstev, ki jih je bilo potrebno razjasniti, kar je

pomenilo dodatno delo. [...]

44. Omeniti je potrebno tudi večje število civilnih, kazenskih in upravnih postopkov, kar je otežilo delo Dunajskega deželnega civilnega sodišča.

2. Ravnanje pritožnikov

45. Vlada je v nasprotju s Komisijo trdila, da je ravnanje pritožnikov vplivalo na dolžino postopka. Pritožniki so se domnevno poskušali pritožiti nad dolžino postopka ali ga skrajšati, vendar po mnenju Vlade ukrepi, ki so jih uporabili, niso ustrezali okoliščinam primera.

Resnično je bilo izvedenih nekaj korakov, ki sodišču niso ravno koristili pri hitri razrešitvi primera: npr. popravek prvotne (izvirne) tožbe junija 1974; izločitev sodnika, ki se je ukvarjal s primerom; menjavanje odvetnikov; tožba zoper prodajalce in njihove odvetnike zaradi domnevne goljufije.

46. Sodišče se ne želi podrobno spuščati v navedene postopke. Poudariti želi le, da so imeli omejen vpliv na smer in trajanje postopka. [...]

47. Glede na sočasne kazenske postopke je potrebno razlikovati med postopkom gospoda in gospe Lechner zoper prodajalce in njihovega odvetnika ter postopkom prodajalcev in njihovega odvetnika zoper gospoda in gospo Lechner.

Slednjega sta pritožnika zakrivila sama, vendar je vprašljivo, ali lahko štejemo, da sta odgovorna tudi za šest mesečno zamudo v poteku postopka.

Prvi sklop postopkov (civilni postopek) je imel na dolžino še večji vpliv. Na zahtevo prodajalcev hiše je Dunajsko deželno civilno sodišče civilni postopek do konca razrešitve kazenskega spora prekinilo. Civilni postopek se je po več kot dveletni prekinitvi 7. 12. 1976 nadaljeval šele na zahtevo pritožnikov. [...]

48. Sodišče tako kot Komisija meni, da sta bila postopek izterjave in dražba hiše posledici vedenja pritožnikov. Ti niso poravnali globe, ki so jim jo zaradi nezakonite zasedbe hiše izrekle dunajske mestne oblasti. Res pa je, da so pritožniki v tem času izpodbijali nekatere od navedenih vsot. Ti postopki tudi niso imeli neposrednega vpliva na dolžino civilnega postopka, četudi so vplivali na njegov izid. [...]

49. Vlada je trdila, da sta zakonca Lechner postopke oteževala z dopolnjevanjem njunih zahtev ter z velikim številom prošelj in pritožb. Sodišče je že v 43. točki izrazilo mnenje glede prvega, glede drugega pa ni mogoče pritožnikoma ničesar očitati, saj sta uporabila samo vsa pravna sredstva, ki so jima bila po domačem pravu na voljo. Njunjo vedenje je objektivno dejstvo, ki ga ni mogoče pripisati državi ter se mora upoštevati pri presoji, ali je bil prekoračen razumni rok (glej Eckle v. Nemčija Eur. Court H.R., 15. 7. 1982, no. 51).

Upoštevati je treba, da so številne pritožbe in vprašanja imele namen pospešiti postopke. Tako so se pritožniki npr. izrekli zoper odločitev o prekinitvi civilnega postopka in zahtevali združitev s kazenskim postopkom. Tudi civilno sodišče so večkrat pozvali, naj poda odločitev, preden bo prišlo do dražbe hiše. Težko jim je očitati ta njihova prizadevanja.

50. Gledano v celoti Sodišče meni, da so vsi ukrepi, uvedeni na pobudo pritožnikov, in njihovo vedenje prispevali k dolžini postopka. V tem Sodišče ne soglaša z mnenjem Komisije, kot je bilo podano v 87. in 100. odstavku njenega poročila.

3. Ravnanje avstrijskih oblasti

51. [...]

52. Pritožniki so krivili Dunajsko deželno civilno sodišče, ker dokumentov Urada za planiranje ni pridobilo v razumnem roku. Imenovano sodišče je za kartoteko zaprosilo 7. 9. 1972 in še nekajkrat, vendar Urad ni podal nobenega odgovora. Odgovornost za zamudo torej leži na Uradu in v končni razčlenitvi pade na avstrijsko državo (glej Zimmermann in Steiner Eur. Court H.R., no. 66).

53. Komisija je menila, da je bila prekinitve postopka decembra 1974 nepotrebna. Po njenem mnenju bi Dunajsko deželno civilno sodišče moralo tudi v primernem času odločiti, da sprememba tožbe pritožnikov ni upravičena. Poudarjamo, da je bila odločitev sodišča, ki jo je okarala Komisija, v skladu z avstrijskim zakonom in sodno prakso.

V danem primeru so se pritožniki najprej odločili za civilni postopek in šele nato za kazenskega zoper prodajalce hiše. Razumljivo je, da je Dunajsko deželno civilno sodišče civilni postopek prekinilo, da bi počakalo izid kazenskega postopka glede goljufije. Tako naj bi se preprečilo prepletanje postopkov.

54. Pozornost je potrebno usmeriti na obdobje od prekinitve civilnega postopka do njegovega nadaljevanja. Predhodna preiskava v civilnem primeru, ki je bila odrejena marca 1974, je po prekinitvi postopka le minimalno napredovala. Dejstvo je, da je preiskovalni sodnik, ki se je ukvarjal z zadevo, sprejel nekaj dokazov konec leta 1974 in v začetku leta 1975 ter da so tudi pritožniki s svojim

vedenjem povzročili določeno zamudo, vendar to ne pojasnjuje, zakaj preiskava ni bila zaključena do 8. 6. 1976, ko se je končala preiskava v kazenskem postopku, nakar je bil ta 25. 11. 1976 ustavljen.

55. Kakor hitro je bil kazenski pregon 25. 11. 1976 ustavljen, so pritožniki zahtevali nadaljevanje civilnega postopka, vendar pa civilno sodišče spis kazenskega sodišča ni dobilo vse do 22. 3. 1977 in šele na ta dan določilo tudi obravnavo (za 17. 5. 1977), ki jo je vodil nov sodnik. Na drugi obravnavi z dne 25. 4. 1978, to je skoraj leto dni po prvi, se je zadeve lotil že tretji sodnik. Po še dveh nadaljevanjih obravnave (septembra in decembra 1978) je bila 22. 12. 1978 tožba pritožnikov zavržena.

Gre za luknjo dveh let med prošnjo za nadaljevanje postopka in izdajo sodbe Dunajskega deželnega civilnega sodišča.

56. Vlada je trdila, da je dolgo obdobje neaktivnosti civilnega sodišča med prvima dvema obravnavama posledica nedosegljivosti kazenskega sodnega spisa. Slednjega je od 20. 5. do 19. 7. 1977 potrebovala Dunajska disciplinska komisija in nato od 22. 7. 1977 do 1. 2. 1978 še Okrajno kazensko sodišče.

Ob upoštevanju prispevka pritožnikov k vpletanju omenjenih dveh organov Sodišče beleži, da predstavlja pošiljanje sodnih spisov v danem primeru upoštevanja vredno zamudo.

57. Pritožnika sta večkrat in ob različnih priložnostih prosila, naj se odločitev sprejme pred dražbo hiše, do katere je prišlo 19. 4. 1978, nekaj dni pred drugo obravnavo. Sodišču zato ta nevarnost ni mogla biti neznana. Težko je razumeti, zakaj ni naredilo ustreznih korakov, da bi preprečilo nepotrebne zamude.

58. Brez dvoma so nenehne menjave sodnika upočasnile postopek, saj se je moral vsak sodnik seznaniti na novo s primerom, vendar to ne more razbremeniti države, ki je dolžna zagotoviti ustrezno organizacijo sodstva (glej zgoraj *Guincho v. Portugalska*, Eur. Court H.R., 10. 7. 1984, no. 81).

4. Sklep

59. [...] Dunajsko deželno civilno sodišče bi moralo v civilnem postopku, ki je bil na prošnjo pritožnikov nadaljevan 27. 12. 1976, postopati hitreje. Imelo je tudi možnost vpogleda v sodni spis kazenskega postopka. To je bilo, kakor se zdi, tudi mnenje varuha človekovih pravic. Še pred nadaljevanjem civilnega postopka bi morali sodniki, odgovorni za primer, premisliti možne resne posledice, ki bi za pritožnike nastale z nadaljnjo zamudo, ter na podlagi tega ravnati s posebno skrbnostjo. Upoštevati se mora ravnanje odgovornih oblasti.

Sodišče soglaša z Vlado, da so vedenje pritožnikov in nekatera pravna sredstva, izbrana s strani njihovih odvetnikov, vplivala na sposobnost avstrijskih sodišč, da bi spor razrešila z ustrezno hitrostjo. Sodišče ugotavlja, da je bil razumni rok prekoračen, s tem pa kršen 1. odstavek 6. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah in da so za to deloma odgovorne avstrijske oblasti.

II. Uporaba 50. člena Konvencije

60. [...]

61. V svoji vlogi (marca 1986) so pritožniki zahtevali, naj jim avstrijska vlada zagotovi posestvo, podobno tistemu, ki so ga izgubili. Kot alternativo so zahtevali odškodnino v višini 3.000.000 šilingov in še ustrezno odškodnino za nepremoženjsko škodo. V naknadno dani pripombi so zahtevali tudi popolno povrnitev stroškov, ki so jih imeli v Avstriji v zvezi s postopki, ki so bili posredno ali neposredno povezani s sporno hišo.

62. Vlada je menila, da niso pritožniki utrpeli nikakršne premoženjske škode. Vedno znova je trdila, da ni vzročne zveze med dolžino postopka in dražbo hiše ter povezave z večjim delom omenjenih stroškov in izdatkov. [...]

Komisija je nasprotno videla posredno zvezo: dražba je pritožnike prikrajšala kakršnekoli možnosti, da bi zmagali v primeru in se tako izognili plačilu stroškov sodišča in odvetnikov. Stroški bi lahko bili manjši, če bi odgovorni organi ravnali s potrebno hitrostjo. Po mnenju Komisije so pritožniki upravičeni tudi do odškodnine za nepremoženjsko škodo in do povračila stroškov in izdatkov, v tolikšni meri, kot so se ti nanašali na predmet same pritožbe.

63. Sodišče meni, da je vprašanje primerno za razrešitev.

64. Glede premoženjske škode Sodišče ugotavlja, da upoštevanje 1. odstavka 6. člena ne bi preprečilo dražbe hiše. Po drugi strani pa so pritožniki trpeli zaradi dolžine postopka ter tako izgubili nekaj možnosti, zavaljo česar je upravičena določena vsota za njihovo zadoščenje (glej *Sporrong in Lönroth* Eur. Court H.R., 18. 12. 1984, no. 88).

Živel so tudi v dolgotrajni negotovosti in strahu glede izhoda samega postopka in njegove finančne posledice. [...]

Sodišče je pritožnikom določilo odškodnino v višini 200.000 šilingov.

65. Pritožniki so zahtevali povračilo stroškov in izdatkov za postopke pred sodišči v višini 1.395.622 šilingov vključno s 591.256 šilingi, ki se tičejo civilnega postopka, ki je postavljen pod vprašaj.

Glede na merila, ki jih je Sodišče sprejelo v predhodnih primerih, se lahko upošteva in dodeli samo druga navedena vsota. [...]

Sodišče izreka, naj se pritožnikom izplača 150.000 šilingov za stroške in izdatke v zvezi s postopki.

Zavoljo navedenega sodišče soglasno:

- odloča, da je prišlo do kršitve 1. odstavka 6. člena Konvencije;
- odloča, da mora odgovorna država pritožnikom izplačati 200.000 šilingov odškodnine in 150.000 šilingov za stroške in izdatke;
- zavrača preostalo zahtevo po zadoščenju.